

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Гавриш І.П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ ЯК СКЛADOVA ДОКУМЕНТУВАННЯ ЕТАПІВ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ВИРОБУ

Належний рівень документування роботи над виробом є одним із чинників, що сприяє підвищенню продуктивності праці як на рівні вирішення організаційних завдань, так і на рівні безпосереднього виготовлення виробу.

Усі етапи роботи над виробом від ідеї до моменту його утилізування об'єднуються поняттям життєвого циклу. Окреслене поняття розглядають в економіці, у технічній галузі, зокрема, у літако- та машинобудуванні, у галузі інформаційних технологій та інформаційній діяльності тощо. Традиційно виокремлюють чотири основні стадії життєвого циклу виробу: стадія досліджень та розробок, стадія виробництва, стадія реалізації та стадія обслуговування. Остання стадія передбачає різні види обслуговування, серед яких виокремлюємо й експлуатаційне.

Інформація про правильне та безпечне використання виробу фіксується в експлуатаційних документах. Відповідно до ДСТУ ГОСТ 2.601:2006 [1] експлуатаційний документ розуміємо як конструкторський документ, який окремо або разом з іншими документами визначає правила експлуатування виробу і (або) відображає відомості, що підтверджують гарантування виготовлювачем значення основних параметрів та характеристик (властивостей) виробу, гарантії та відомості щодо його експлуатування протягом встановленого терміну служби. Варіювання визначення сутності експлуатаційних документів знаходимо й у працях із діловодства [6; 7], з авіабудування [4], зі стандартизації [3; 5], з економіки тощо. Зазвичай ці визначення різняться рівнем узагальнення і практичним спрямуванням інформаційного наповнення окреслених документів.

До основних видів експлуатаційних документів відповідно до ДСТУ ГОСТ 2.601:2006 [1] належать текстові та графічні конструкторські документи, що надають можливість ознайомитись з виробом та визначають правила його експлуатування: інструкція з експлуатації (настанова щодо експлуатування) становить собою документ, який містить дані про конструкцію, принцип дії, характеристики виробу та його складові частини. А також дані, потрібні для правильного й безпечного використання виробу та оцінки його технічного стану при визначенні необхідності направлення на ремонт, дані щодо утилізуванню виробу та його складових частин. До інструкції з експлуатації на виріб включають усі необхідні дані про виріб у цілому та його складові частини, що встановлені на виріб на момент передання його замовникові (користувачеві), а саме: опис виробу та принципів його роботи, використання за призначенням (зазначають дані про експлуатаційні обмеження, підготовку виробу до використання, безпосереднє використання, дії за екстремальних умов тощо), технічне обслуговування, поточний ремонт, зберігання, транспортування виробу та його утилізуванню. Інструкція з експлуатації належить до найпоширеніших документів, передбачених на технічні вироби, як високотехнологічні, так і побутового призначення.

У разі неможливості транспортування виробу в зібраному вигляді та необхідності його монтажу на місці застосування створюють та використовують інструкцію з монтажу, пуску, регулювання та обкатки виробу. Цей документ розробляють у випадку, якщо ці дані з певних причин недоцільно чи неможливо подати в інструкції з експлуатації.

Якщо інструкцію з експлуатації відносимо до типових експлуатаційних документів, то формуляр, паспорт та етикетку розробляють на кожен конкретний виріб. Формуляр містить дані, що підтверджують гарантії виготовлювача, значення основних параметрів і характеристик (властивостей) виробу, дані, які відображають технічний стан даного виробу, відомості про його сертифікацію та утилізуванню, а також дані, які вносять у період експлуатування (тривалість та умови роботи, технічне обслуговування та ремонт). Більшість даних у формулярі має бути надрукована, від руки записують лише змінні дані (заводський номер виробу, дату, зміни в комплектуванні тощо). Паспорт підтверджує гарантії виготовлювача, значення основних параметрів виробу, а також містить відомості про сертифікацію та утилізуванню виробу, його складають на вироби, для яких обсяг необхідних для

експлуатації даних не дуже значний і під час використання яких немає необхідності вносити відомості про значення та/або підтвердження цих показників. Якщо дані, необхідні для використання, не перевищують п'яти-шести основних показників і для їх підтвердження немає необхідності укладати формуляр чи паспорт, розробляють етикетку, у якій зазначають гарантії виготовлювача, значення кількох основних параметрів та характеристик виробу, дані про сертифікацію.

Складність конструкції виробу та наявність значної кількості його елементів обумовлює необхідність створення та використання каталогу деталей та складальних одиниць, що і становить собою перелік деталей та складальних одиниць виробу з ілюстраціями та даними про їх кількість, розташування, взаємозамінність, конструктивні особливості та матеріали. Зазвичай, його укладають на вироби, на які передбачено кількарізний ремонт та заміну складових частин. У разі необхідності інформування не лише про види запасних частин виробу (матеріалів), а й визначення їх оптимальної кількості, розробляють норми витрат запасних частин/матеріалів. У них подається номенклатура запасних частин чи матеріалів та їх кількість, яка витрачається на нормовану кількість виробів під час їх експлуатування.

Включають до експлуатаційних документів і відомості, зокрема, відомість комплекту запасних частин, інструментів та приладь, що містить номенклатуру та інформацію про призначення, кількість та місця укладання запасних частин, інструментів, приладь та матеріалів, які використовуються під час експлуатування виробу. Її укладають на вироби, разом з якими постачають комплекти запасних частин, інструментів та приладь (можуть постачатись і окремо). У разі постачання невеликої кількості частин та матеріалів, їх перелік зазначають у формулярі чи паспорті. А також відомість експлуатаційних документів, що встановлює комплект окреслених документів на виріб.

Основною функцією експлуатаційних документів є ідентифікування виробу, разом з тим окрему групу експлуатаційних документів становлять навчально-технічні плакати, у яких подаються дані про конструкцію виробу, принципи дії, прийоми використання, технічне обслуговування з необхідними ілюстраціями, вони призначенні не лише для ознайомлення з виробом, а й для реалізації навчальних завдань.

Залежно від специфіки виробу, обсягу відомостей та умов експлуатування дозволяється розробляти об'єднані експлуатаційні документи на виріб. Окремі частини, розділи та підрозділи можуть бути

вилучені чи додані. Разом з тим, в експлуатаційних документах обов'язково повинна міститись наступна інформація: назва та номер стандарту, вимогам якого відповідає виріб; основні відомості, технічні характеристики та споживацькі властивості виробу; правила та умови ефективного й безпечного використання, зберігання, транспортування та утилізування виробу; термін служби й дані про необхідні дії споживача після його закінчення, а також можливі наслідки при невиконанні вказаних дій; гарантії виготовлювача (постачальника); дані про сертифікацію; дані про приймання.

І водночас, для зручності роботи над/з виробом спеціальні вимоги, що стосуються використання виробу за призначенням, технічного обслуговування, поточного ремонту, зберігання можна подавати у вигляді спеціальних інструкцій, що оформляють як самостійні документи, так і як спеціальні додатки до них. Наприклад: пам'ятки щодо використання виробу; інструкції для окремих спеціалістів обслуговування виробу; інструкцію з техніки безпеки; сервісні книги з обслуговування виробу, гарантійні талони тощо.

Можливість створення об'єднаного експлуатаційного документа чи необхідність розроблення спеціалізованого експлуатаційного документа обумовлено й тим, що частина експлуатаційних документів орієнтована на фахівців, зокрема інженерів (наприклад, якщо мова йде про використання високотехнологічного виробничого обладнання, за такої ситуації в експлуатаційних документах може зазначатись рівень підготовки персоналу), а частина – на користувачів, які не мають спеціальної підготовки, зокрема продавців, консультантів, споживачів. Документи, орієнтовані на фахівців, чітко підпорядковуються нормам стандартів. Документи, розраховані на користувачів без спеціальної технічної освіти, не завжди відповідають усім потребам користувача, однак, варто зазначити, що вимогами до таких документів на сьогодні є: адаптованість інформації, логічність, інформативність, ілюстрованість, грамотність, що уможливить зручність освоєння виробу, забезпечення користувача шляхом зазначення всіх необхідних застережень, або в разі придбання виробу через інтернет, надасть можливість підтвердження гарантії та отримання технічної підтримки.

Отже, експлуатаційна документація безпосередньо використовується на стадії обслуговування виробу, однак створюється паралельно з конструюванням виробу на основі робочої конструкторської документації; досвіду експлуатування аналогічних виробів; матеріалів з

дослідження надійності виробів даного типу та аналогічних виробів; результатів науково-дослідних робіт, метою яких є підвищення якості експлуатування виробів тощо.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ ГОСТ 2.601:2006. ЄСКД. Експлуатаційні документи. – Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», 2006. – 39 с.
2. ДСТУ ГОСТ 2.610:2006. ЄСКД. Правила выполнения эксплуатационных документов. – Москва : Стандартинформ, 2006. – 36 с.
3. Бичківський Р. В. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація: Підручник / Р. В. Бичківський, П. Г. Столярчук, П. Р. Гамула. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 560 с.
4. Воробьев В. Г. Техническая эксплуатация авиационного оборудования: Учебник для вузов / В.Г. Воробьев, В.Д. Константинов, В.Г. Денисов и др. – Москва : Транспорт, 1990. – 296 с.
5. Іщенко Л. Й. Державні стандарти в машинобудуванні і металообробці: Навч. посібник. / Л. Іщенко, В. Петрикін. – Х.: ТОВ «Компанія СМІТ», 2006. – 320 с.
6. Кузнецова Т. В. Делопроизводство и техническая документация / Т. В. Кузнецова, Е. А. Степанов, Н. Г. Филиппов. – Москва : Высш. школа, 1991. 159 с.
7. Лившиц Я. З. Делопроизводство и техническая документация. Учебник / Я. З. Лившиц, Н. Г. Филиппов. Москва : Высш. школа, 1981. – 110 с.

Червінчук А.О.

аспірантка,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ В ОБ'ЄКТИВІ ТСН: СПЕЦИФІКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ

Комунікаційна стратегія телевізійної служби новин (ТСН) направлена на формування уявлень про воєнні дії на Сході України, які відповідали б загальній меті їхньої діяльності – «вразити» аудиторію. Тому контентне наповнення випусків новин передбачало репрезентування інформації про події, які впливатимуть на емоції громадськості. Такі повідомлення використовують, щоб вплинути/досягти необхідного комунікантові ефекту,